

Høyesterett - HR-1995-67-A - Rt-1995-845

Instans	Høyesterett - Dom.
Dato	1995-05-15
Publisert	HR-1995-67-A - Rt-1995-845
Stikkord	Arverett. Nødstestament.
Sammendrag	Arvelateren led etter hjerneblødning av sterk afasi, og kommunikasjonen måtte foregå på en ganske sammensatt måte. En niese som var tilkalt til arvelateren, hadde nedtegnet hva hun mente å ha oppfattet som testators vilje, og hvor niesen var begunstiget og tidligere testament endret. Det nedtegnede ble forelagt testator i ett vitnes nærvær, men kunne ikke godkjennes som et muntlig nødstestament. Det skal være to vitner ved muntlig nødstestasjon, ellers blir den ugyldig, jfr. arveloven § 51 og § 60.
Saksgang	Frostating Lagmannsrett LF-1994-45 A - Høyesterett HR-1995-67-A, snr 307/1994
Parter	Ellinor Blikshavn (Advokat Jan Velund - til prøve) mot Astrid og Thorvald Knutsen (Advokat Helge Aarseth)
Forfatter	Hellesylt, Backer, Aarbakke, Gjølstad, Christiansen.

Saken gjelder spørsmål om det er opprettet et gyldig nødtestament etter bestemmelsen i arveloven § 51.

Eline Mjelde var enke og barnløs. Hun døde 29 juli 1993. I sine to siste leveår hadde hun opprettet flere testamenter før det påståtte nødtestament som tvisten gjelder. Ett av disse var fra januar 1992. I dette var bl a Ellinor Blikshavn og Steinar Berge tilgodesett, men ikke Thorvald og Astrid Knutsen. Blikshavn var Mjeldes niese, og Berge hadde vært gift med en slektning av Mjelde. Thorvald Knutsen var sønn av Mjeldes venninne fra unge år i Kristiansund, og Mjelde ble kjent med ekteparet Knutsen etter at hun flyttet tilbake til Kristiansund på sine gamle dager, og gjenopptok kontakten med sin ungdomsvenninne etter å ha bodd i Bergen i 50 år.

Den 8 mai 1993 opprettet Mjelde et nytt testament. Her var Blikshavn utelatt og ekteparet Knutsen tilgodesett, sammen med bl a Berge. Den 16 mai ble Mjelde rammet av hjerneslag. Dette medførte lammelser i høyre side og sterk afasi. Av denne grunn var det ikke mulig for Mjelde å kommunisere rent verbalt eller egenhendig sette sin underskrift på et dokument. Hun kunne si ordene "ja" og "nei", men ikke snakke utover dette. Hun kunne riste på hodet og hun kunne nikke. Hennes evne til å meddele seg, som hovedsakelig måtte skje gjennom andre signaler enn tale, var således begrenset.

Mjelde ga 27 juni 1993 overfor Berge, som var lege og bosatt i Kristiansund, uttrykk for at hun ønsket besøk på sykehjemmet av Blikshavn. Den 30 juni kom Blikshavn med fly fra Oslo, og hadde et lengre besøk hos Mjelde samme dag. Blikshavn oppfattet Mjelde slik at hun ønsket å opprette et nytt testament. Blikshavn skulle igjen bli tilgodesett, mens ekteparet Knutsen ikke var med. På grunnlag av den kommunikasjon som hadde foregått, satte Blikshavn opp et dokument hvor de testamentariske disposisjoner var nedskrevet. Dagen etter, den 1 juli, forela Blikshavn Mjelde det hun hadde nedskrevet. Mens Blikshavn var hos Mjelde, kom også Berge på besøk. Begge mente at Mjelde hadde

Side 846

oppfattet dokumentets innhold, og at hun overfor hver av dem ga uttrykk for at det var i samsvar med hennes vilje. Det ble forsøkt å skaffe to testamentsvitner fra personalet på sykehjemmet, men dette ville ikke ledelsen, i samsvar med sin vanlige praksis, tillate.

Da man den 2 juli hos advokat hadde fått satt opp et formelt utkast til testament, som det var meningen at Mjelde skulle skrive under med påholden penn i to vitners nærvær, var det ikke lenger mulig å få kontakt med henne.

Det ble under skiftet etter Mjelde tvist om det dokument som Blikshavn hadde opprettet kunne anses som et gyldig nødtestament.

Kristiansund skifterett avsa 8 desember 1993 dom med slik domsslutning:

- "1. Ellinor Blikshavn er i henhold til nødtestament arving i Eline Mjeldes dødsbo.
2. Saksomkostninger tilkjennes ikke."

Thorvald og Astrid Knutsen påanket dommen, og Frostating lagmannsrett avsa 1 juli 1994 dom med denne domsslutning:

- "1. Skriftlig erklæring, datert 1. juli 1993, godkjennes ikke som gyldig nødtestament for Eline Mjelde.
2. Saksomkostninger tilkjennes ikke, verken for skifterett eller lagmannsrett."

Dommen er avsagt under dissens fra en av dommerne som var enig med skifteretten.

Ellinor Blikshavn har påanket lagmannsrettens dom til Høyesterett. Anken gjelder bevisbedømmelsen og rettsanvendelsen.

Det nærmere saksforhold framgår av skifterettens og lagmannsrettens dommer. Saken står for Høyesterett i det vesentlige som for lagmannsretten.

Den ankende part Ellinor Blikshavns hovedanførsler er følgende:

Mjelde var tross sin sykdom og sterke afasi testasjonsfør den 30 juni og 1 juli 1993. Hennes vilje kom til uttrykk i det dokument som ble nedskrevet. Det var en endelig disposisjon, som man søkte å få inn i vanlig testamentsform allerede 1 juli. Da man lyktes med dette først den 2 juli, var det ikke mulig å få hennes medvirkning på grunn av den forverring som var inntrådt i hennes situasjon. På denne bakgrunn må dokumentet kunne godtas som nødtestament. Innholdet i det gir uttrykk for et muntlig testament fra Mjelde. Det erkjennes at bare ett testamentsvitne var til stede, nemlig Berge. Lovens alminnelige krav om to vitner ved

muntlige testamenter ble således ikke overholdt. Men lovens vilkår må tolkes slik at de til en viss grad kan tillempe den nødssituasjon som foreligger. Det var en ekstrem situasjon hvor det ikke var mulig å få tak i mer enn ett vitne.

Ellinor Blikshavn har nedlagt denne påstand:

- "1. Ellinor Blikshavn er i henhold til nødtestament av 1/7-93 arving i Eline Mjeldes dødsbo.
2. Ellinor Blikshavn tilkjennes saksomkostninger for skifteretten, lagmannsretten og Høyesterett."

Side 847

Ankemotpartene, Thorvald og Astrid Knutsen, har hovedsakelig anført:

Det bestrides at Mjelde var testasjonsfør den 1 juli 1993. Hun var ikke i stand til å kommunisere den 2 juli, og det framgår av journalene at det ikke skjedde nevneverdig forverring i forhold til hennes tilstand den foregående dag. Det dokument Blikshavn utarbeidet ga for øvrig ikke uttrykk for noen endelig disposisjon fra Mjeldes side, det var i høyden tale om forberedelse til en testasjon. Videre er det usikkert om dokumentet virkelig gir uttrykk for Mjeldes vilje. Under enhver omstendighet vil disposisjonen være ugyldig som muntlig testament da den bare er avgitt overfor ett vitne. Lovens regel er kategorisk, og måtte medføre ugyldighet også om Mjeldes mening hadde vært helt på det rene.

Thorvald og Astrid Knutsen har nedlagt denne påstand:

- "1. Ellinor Blikshavn er ikke testamentsarving i boet etter Eline Mjelde.
2. Astrid og Thorvald Knutsen tilkjennes saksomkostninger for skifterett, lagmannsrett og Høyesterett."

Jeg er kommet til samme resultat som lagmannsretten og med vesentlig den samme begrunnelse.

Innledningsvis bemerker jeg at Mjelde den 30 juni og 1 juli 1993 utvilsomt var alvorlig svekket. Som følge av hjerneslaget hadde hun således sterk afasi, og hun led av fremskreden kreft som hun ikke ønsket behandling for. Hennes tilstand behøvde imidlertid ikke nødvendigvis å innebære en så høy grad av sjelelig svekkelse at hun etter arveloven § 62 ikke kunne anses som testasjonsfør. Men afasien medførte i alle fall helt spesielle kommunikasjonsproblemer, som etterlater tvil både om hennes evne til å avgi gyldig viljeserklæring, om det materielle innhold i det hun kan ha villet gi uttrykk for, og om hun mente å avgi en testasjon eller forberede opprettelse av et testament. Det er imidlertid for avgjørelsen av saken ikke nødvendig for meg å ta standpunkt til disse spørsmål.

Ankemotpartene har for Høyesterett akseptert at det forelå en tilstand som etter arveloven § 51 gir grunnlag for å kunne opprette nødtestament. Det erkjennes således at den påståtte testasjon bedømmes etter de lempeligere formregler som gjelder for nødtestamenter. Slike testamenter kan opprettes på to måter, de kan være skriftlige eller muntlige. Skriftlig nødtestament er et dokument testator "sjølv har skrive og underskrive" når det ikke er råd å få tak i testamentsvitner. Det er enighet om at vi her ikke har et skriftlig nødtestament. Men et nødtestament kan også gjøres "muntleg for to vitne som er til stades saman og som han (testator) har godtatt".

Det testament vi i tilfelle har for oss, er ikke et muntlig testament i vanlig forstand, idet Mjelde ikke kunne meddele seg gjennom ord alene. Men selv om en testamentarisk disposisjon framkommer ved en sammensatt kommunikasjon hvor andre signaler enn de rent verbale spiller en vesentlig rolle, antar jeg at den må anses for å kunne gå inn under lovens regler om muntlige testamenter. Det skal da være to vitner.

Det er uomtvistet at det her i høyden var ett vitne - Steinar Berge. Om også Blikshavn skulle ha vært ansett som vitne, hva hun ikke påstår

Side 848

at hun var, ville disposisjonen til fordel for henne ha vært ugyldig etter arveloven § 61 første ledd 1. punktum.

Kravet om at det skal være to vitner ved muntlig testasjon, er generelt. Det er intet formelt unntak i loven for det tilfelle at to vitner ikke er for hånden når nødssituasjonen oppstår. Det hensyn som dette vilkår er begrunnet i gjør seg sterkt gjeldende i et tilfelle som det vi har for oss i saken her. Den påståtte testamentariske disposisjon er framkommet som et resultat av en meget vanskelig kommunikasjonsprosess. I denne har en av de tilgodesette - Blikshavn - vært nødt til å spille en meget aktiv rolle for å søke å få klarlagt hva testator har villet uttrykke. Både objektivt og subjektivt ligger det klare muligheter for misforståelser eller feiltolkninger i en slik situasjon. Den sikkerhet bekreftelsen fra to vitner er ment å gi for at det virkelig foreligger en muntlig testasjon

med et innhold som påstått, gjør seg klart gjeldende i den situasjon som forelå. Virkningen av at formregelen om to vitner ikke er fulgt, må bli at disposisjonen er ugyldig, jf arveloven § 60.

Anken har ikke ført fram. I samsvar med hovedregelen må den ankende part svare saksomkostninger for Høyesterett, jf tvistemålsloven § 180 første ledd. Jeg finner etter omstendighetene ikke grunn til å endre lagmannsrettens saksomkostningsavgjørelse. Saksomkostningene for Høyesterett settes til kr 90.620, av dette er kr 6.620 for utlegg.

Jeg stemmer for denne

dom:

- 1. Lagmannsrettens dom stadfestes.*
- 2. I saksomkostninger for Høyesterett betaler Ellinor Blikshavn til Thorvald og Astrid Knutsen i fellesskap 90.620 - nittitusensekshundreogtjue - kroner innen 2 - to - uker fra forkynnelsen av denne dom.*